

Д.П.Ващук (Київ), О.А.Юга (Кам'янець-Подільський)

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«УКРАЇНА І ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО ЛИТОВСЬКЕ В XIV–XVIII ст.:
ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ, МІЖНАЦІОНАЛЬНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ
ВІДНОСИНИ В ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ»**

Одним із періодів історії України, який викликає постійний науковий інтерес як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, є литовська доба. Свідченням цього стало проведення впродовж 13–16 вересня в Кам'янці-Подільському вже п'ятої за ліком конференції. А започатковано серію цих заходів було в 2007 р. з ініціативи Інституту історії України НАНУ та Кам'янець-Подільського національного університету імені І.Огієнка, який і залишається незмінною «резиденцією» конференцій.

Цьогорічна зустріч відбулася за підтримки Міністерства освіти і науки України (наказ МОН України №619 від 21 квітня 2017 р.) та в рамках проекту «Спадщина Великого князівства Литовського на території України в історичній ретроспективі» (2017-D-UA-11), який фінансується за програмою розвитку співпраці й підтримки демократії МЗС Литовської Республіки. Партнерами проекту виступили Інститут історії України НАНУ, Інститут історії Литви та Кам'янець-Подільський національний університет імені І.Огієнка. Саме активна участь в організації форуму керівництва названих інституцій забезпечила представницький склад учасників. Зокрема до Кам'янця-Подільського прибули історики з різних міст нашої країни (Київ, Дніпро, Чернівці, Острог), а також із Литви, Польщі, Молдови та Білорусі.

Робота конференції розпочалася з вітального слова ректора університету д-ра іст. наук, проф. *С.Копилова*, який акцентував увагу присутніх на значимості наукового форуму в розв'язанні цілого комплексу актуальних питань українсько-литовських відносин. Керівник вишу побажав усім учасникам плідної роботи та приємних вражень від перебування в університеті й місті над Смотричем. Від імені керівництва Інституту історії України НАНУ з вітальним словом виступив д-р іст. наук, пров. наук. співроб. *Б.Черкас*, котрий наголосив на вкрай важливому значенні подібних наукових зустрічей, які сприяють розв'язанню цілого ряду дискусійних питань щодо ролі Великого князівства Литовського в історії України. Від імені міського голови Кам'янця-Подільського до учасників зібрання звернувся секретар міськради *Д.Васильянов*, зазначивши, що одним із визначальних чинників в історії становлення Кам'янця став саме литовський, а сьогодні Литва – це один із найбільш послідовних та щирих адвокатів України в Євросоюзі.

Свідченням результативності попередніх чотирьох конференцій із визначеної проблематики стала презентація історико-туристичного путівника «Шлях Гедиміновичів», який вийшов у світ завдяки фінансовій підтримці МЗС Литовської Республіки. Цей факт указує на те, що, по-перше, науковий форум із проблем українсько-литовських відносин викликав неабияке зацікавлення за межами нашої країни; по-друге, відзначається не лише суто теоретичним характером, але й має цілком прикладне значення, адже щонайменше сприяє розширенню мережі туристичних маршрутів у межах України, котрі, зокрема, стосуються литовської доби.

Власне робота конференції тривала впродовж 13–14 вересня, а 15 вересня її учасники взяли участь в екскурсійній програмі та презентації наукових і науково-популярних видань, пов'язаних з історією Великого князівства Литовського.

Варто зазначити, що перед початком конференції всі її учасники отримали видруковані тези доповідей, що дозволило детальніше ознайомитися з авторськими концепціями щодо різних актуальних проблем та активізувало змістовні дискусії під час засідань.

Першу доповідь виголосив д-р іст. наук, пров. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *Б.Черкас*, котрий звернув увагу на місце та роль Великого князівства Литовського в історії України. На думку дослідника, головним результатом існування українських земель у складі Литви було те, що саме впродовж цього періоду у свідомості населення, яке мешкало на теренах від Сіверського Дінця й аж за Карпатські гори, від Прип'яті до Чорного моря остаточно закріпилося розуміння своєї окремішності. У результаті вже після Люблінської унії досить актуальною була ідея відродження на землях від Волині до Сіверщини окремого князівства. Канд. іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *Д.Ващук* порушив проблему формування державного устрою Великого князівства Литовського з урахуванням приєднаних українських земель, входження яких до складу Литви перетворило її на одну з найбільших тогочасних європейських держав. Доповідач зазначив, що розв'язання цієї проблеми потребує ретельного дослідження особливостей внутрішньополітичного життя удільних князівств та характеру їх взаємин із центральною владою. Політичному становищу українських земель у складі Великого князівства Литовського за нумізматичними джерелами приділила увагу у своєму виступі канд. іст. наук, наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *І.Хромова*.

Академік УАІН, д-р іст. наук, проф. *В.Степанков* проаналізував «Щоденник канцелярський» Я.Радзивілла як джерело дослідження зимово-весняної кампанії 1651 р. польського війська на Поділлі. Історик з'ясував, що у «Щоденнику» збереглося близько 30 копій листів, новин, «конфесат» козаків, повідомлень, які проливають світло на задуми польського командування, ситуацію на подільському прикордонні у січні – лютому 1651 р., позицію київського воеводи А.Киселя щодо продовження переговорів зі Б.Хмельницьким, напад поляків на Красне та їх наступальні операції, включаючи облогу Вінниці, де оборонявся полковник І.Богун, відступ польського війська до Кам'янця-Подільського й оцінку кампанії окремими шляхтичами тощо. Канд. іст. наук, доц. *В.Газін* простежив вплив литовського чинника на перебіг московсько-польської війни 1654–1667 рр., що велася за домінування в регіоні Східної Європи.

Представники Національного університету «Острозька академія» д-р іст. наук, проф. *П.Кулаковський* і канд. іст. наук, доц. *В.Атаманенко* у своїх виступах звернули увагу присутніх на матеріальне забезпечення урядів Київщини й Волині та описи міст Волині середини XVI ст.

Канд. іст. наук, доц. *Л.Жеребцова* висвітлила торгівельне життя Києва за матеріалами трактату Михалона Литвина «Про звичаї татар, литовців і московитів». Головну увагу дослідниця зосередила на зіставленні інформації щодо митних зборів, описаних у творі, із тими, що діяли в Києві у середині XVI ст. Канд. іст. наук, доц. *А.Федорук* акцентував увагу на битві коаліції князів Галичини й Поділля з еміром «Темерем» у 1374 р. З особливостями побутування селянського жіночого одягу на Волині XVI ст. за даними актових джерел присутніх познайомив *В.Безпалько*.

Доповіді литовських дослідників *О.Валенене* й *С.Сарцявичуса* було присвячено топографії Вільнюса XIII–XVIII ст. та інтерпретації геохімічних даних цегли Луцького замку. Представники Молдови *В.Константинов* і *Є.Черненко* основну увагу у своїх

виступах акцентували на проблематиці литовсько-молдавських відносин початку та середини XVI ст. Білоруський історик *Р.Попель* розкрив образ Києва та Київської землі у складі Великого князівства Литовського в наративних джерелах XV–XVIII ст.

Робота конференції відбувалася в атмосфері конструктивності, доброзичливості та поваги до думок і позицій. На завершення учасники заходу висловили одностайну думку щодо необхідності продовження традиції організації подібних форумів із питань українсько-литовських відносин XIV–XVIII ст. Такі зустрічі повинні сприяти теоретичній розробці малодосліджених або дискусійних питань, а також мають ураховуватися на державному рівні в контексті вироблення максимально ефективної зовнішньої політики – як у відносинах України з Литвою, так і всією європейською спільнотою.